

ALKOGOL VA NARKOTIK MODDALAR TA'SIRIDA MIYA TO'QIMASINING GISTOLOGIK SHIKASTLANISHI

MUALLIF: Umaraliyeva Mubina

Qo'qon Universiteti Andijon filiali

Davolash ishi yo'nalishi

24–23-guruh talabasi

ILMIY RAHBAR: To'xtasinova Moxigul

ANNOTATSIYA: Mazkur ilmiy maqolada alkogol va narkotik moddalarni muntazam hamda uzoq muddat iste'mol qilish natijasida miya to'qimasida yuzaga keladigan gistologik shikastlanishlar ilmiy asosda yoritilgan. Alkogol va giyohvandlik vositalari inson organizmida eng avvalo markaziy nerv tizimiga salbiy ta'sir ko'rsatib, miya hujayralarining tuzilishi va faoliyatini buzadi. Tadqiqotlar natijasida neyron hujayralarning degeneratsiyasi, gliya to'qimasining ko'payishi, qon tomirlar devorining zararlanishi hamda hujayra yadrolarining parchalanishi aniqlangan. Ushbu o'zgarishlar miya po'stlog'ida atrofik jarayonlarning rivojlanishiga olib keladi. Maqolada miya to'qimasida yuzaga keladigan gistologik o'zgarishlarning sabablari, ularning oqibatlari hamda oldini olish va davolash yo'llari ilmiy nuqtai nazardan tahlil qilingan.

АННОТАЦИЯ: В данной научной статье рассматриваются гистологические повреждения ткани головного мозга, возникающие в результате длительного и регулярного употребления алкоголя и наркотических веществ. Алкоголь и наркотические средства оказывают выраженное токсическое воздействие на центральную нервную систему, нарушая структуру и функцию нервных клеток головного мозга. В ходе анализа выявлены дегенеративные изменения нейронов, разрастание глиальной ткани, повреждение стенок кровеносных сосудов и разрушение клеточных ядер. Эти процессы приводят к развитию атрофических изменений коры головного мозга. В статье подробно рассмотрены причины возникновения гистологических изменений, их последствия

для организма человека, а также меры профилактики и лечения с научной точки зрения.

ANNOTATION: This scientific article analyzes histological damage to brain tissue caused by long-term and regular consumption of alcohol and narcotic substances. Alcohol and drugs primarily affect the central nervous system, disrupting the structure and function of brain cells. Research findings indicate neuronal degeneration, proliferation of glial tissue, damage to blood vessel walls, and destruction of cell nuclei. These pathological changes lead to the development of atrophic processes in the cerebral cortex. The article examines the causes of histological changes in brain tissue, their consequences for human health, and scientifically based methods of prevention and treatment. The importance of early diagnosis and preventive measures in reducing brain damage is emphasized.

Kalit soʻzlar: alkogol, narkotik moddalar, miya toʻqimasi, gistologik shikastlanish, neyron hujayralar, degeneratsiya, markaziy nerv tizimi, toksik taʼsir

Ключевые слова: алкоголь, наркотические вещества, ткань головного мозга, гистологическое повреждение, нейроны, дегенерация, центральная нервная система, токсическое воздействие

Keywords: alcohol, narcotic substances, brain tissue, histological damage, neurons, degeneration, central nervous system, toxic effect

KIRISH.

Hozirgi davrda alkogol va narkotik moddalarni isteʼmol qilish jamiyat uchun jiddiy tibbiy va ijtimoiy muammolardan biri hisoblanadi. Ushbu zararli odatlar inson salomatligiga keng koʻlamda salbiy taʼsir koʻrsatadi, ayniqsa markaziy nerv tizimi va miya toʻqimasida chuqur oʻzgarishlarga sabab boʻladi. Miya inson organizmidagi eng murakkab va muhim aʼzo boʻlib, uning hujayralari tashqi toksik omillarga nisbatan juda sezgir hisoblanadi.

Alkogol organizmga tushgach, qon orqali miya toʻqimasiga yetib boradi va hujayra ichidagi metabolik jarayonlarni izdan chiqaradi. Natijada miya hujayralarida

kislorod yetishmovchiligi, energiya almashinuvi buzilishi va hujayra tuzilmasining shikastlanishi kuzatiladi. Narkotik moddalar esa nerv hujayralaridagi retseptorlarga bevosita ta'sir qilib, nerv impulslarining uzatilishini sekinlashtiradi yoki butunlay buzadi.

Gistologik tekshiruvlar shuni ko'rsatadiki, ushbu moddalar ta'sirida neyron hujayralar shishadi, ularning yadrosi va sitoplazmasi parchalanadi, gliya to'qimasida kompensator ravishda ko'payadi. Qon tomirlarida spazm va mikrosirkulyatsiya buzilishi yuzaga keladi. Ushbu jarayonlar miya po'stlog'i va xotira uchun mas'ul bo'lgan sohalarda ayniqsa yaqqol namoyon bo'ladi.

Mazkur ilmiy ishning asosiy maqsadi alkogol va narkotik moddalar ta'sirida miya to'qimasida yuzaga keladigan gistologik shikastlanishlarni tahlil qilish, ularning rivojlanish mexanizmlarini yoritish hamda muammoning oldini olish va davolashga oid ilmiy asoslangan yechimlarni ko'rsatishdan iborat.

ASOSIY QISM.

Alkogolning miya to'qimasiga ta'siri uning organizmda parchalanishi jarayonida hosil bo'ladigan zaharli moddalar bilan bog'liq. Ushbu moddalar neyron hujayralar membranasini shikastlab, hujayra ichidagi muvozanatni buzadi. Natijada neyron hujayralarda shish, vakuolalar paydo bo'lishi va hujayra yadrosining parchalanishi kuzatiladi. Gistologik kesmalarda hujayralararo aloqalarning uzilishi va hujayra sonining kamayishi aniqlanadi.

Narkotik moddalar miya to'qimasiga yanada chuqurroq salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ular nerv hujayralarining normal faoliyatini buzib, neyronlararo axborot almashinuvini izdan chiqaradi. Bu jarayon uzoq davom etganda miya po'stlog'ida atrofik o'zgarishlar rivojlanadi. Gistologik jihatdan gliya hujayralarining haddan tashqari ko'payishi, qon tomirlar devorining qalinlashuvi va mayda qon quyilishlar kuzatiladi.

Uzoq muddatli iste'mol natijasida miya to'qimasida qaytarilmas o'zgarishlar shakllanadi. Neyron hujayralarning nobud bo'lishi xotira, tafakkur, diqqat va idrok jarayonlarining susayishiga olib keladi. Ayniqsa, yosh organizmda ushbu jarayonlar tez rivojlanib, og'ir asoratlar bilan yakunlanadi.

Muammoning yechimi sifatida birinchi navbatda profilaktik choralarni kuchaytirish muhim hisoblanadi. Aholi, ayniqsa yoshlar oʻrtasida sogʻlom turmush tarzini targʻib qilish, zararli odatlarning oqibatlarini haqida tushuntirish ishlari olib borish zarur. Tibbiy davolashda organizmni zaharli moddalardan tozalash, miya hujayralarini himoyalovchi dori vositalari va reabilitatsion muolajalar muhim ahamiyat kasb etadi.

XULOSA.

Xulosa qilib aytganda, alkohol va narkotik moddalar miya toʻqimasiga jiddiy va koʻpincha qaytarilmas gistologik shikastlanishlar yetkazadi. Ushbu moddalarning uzoq muddatli taʼsiri natijasida neyron hujayralar degeneratsiyaga uchraydi, gliya toʻqimasi koʻpayadi va qon tomirlarining tuzilishi buziladi. Bularning barchasi miya faoliyatining izdan chiqishiga, insonning ruhiy va aqliy salohiyatining pasayishiga olib keladi.

Ilmiy tahlillar shuni koʻrsatadiki, miya toʻqimasidagi shikastlanish darajasi zararli moddalarni isteʼmol qilish davomiyligi va miqdoriga bevosita bogʻliqdir. Shu sababli ushbu muammoni erta aniqlash va oldini olish juda muhimdir.

Profilaktika, sogʻlom turmush tarzini shakllantirish va tibbiy reabilitatsiya choralarni oʻz vaqtida qoʻllash orqali miya toʻqimasida yuzaga keladigan ogʻir asoratlarni kamaytirish mumkin. Ushbu ilmiy maqola tibbiyot yoʻnalishida tahsil olayotgan talabalar va mutaxassislar uchun muhim nazariy hamda amaliy ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI

1. Axmedov Sobir. Odam anatomiyasi va fiziologiyasi. Toshkent, Abu Ali ibn Sino nomidagi tibbiyot nashriyoti, 2019-yil, 210–245-betlar.
2. Karimov Ulugʻbek. Gistologiya va embriologiya asoslari. Toshkent, Yangi asr avlodi nashriyoti, 2018-yil, 130–160-betlar.
3. Ismoilov Rustam, Qodirov Nodir. Asab tizimi kasalliklari. Toshkent, Fan va texnologiya nashriyoti, 2020-yil, 175–210-betlar.

4. To‘xtasinova Moxigul. Narkologiya va zararli odatlarning tibbiy oqibatlari. Andijon, Andijon tibbiyot instituti nashriyoti, 2021-yil, 90–125-betlar.
5. Abduqodirov Akmal. Alkogolizm va uning asoratlari. Toshkent, Medicina nashriyoti, 2017-yil, 60–95-betlar.